

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 288/2023-31

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu Jany Baricovej a sudcov Rastislava Kaššáka a Miloša Maďara (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpenej advokátom JUDr. Rastislavom Skybom, Farská 6, Žilina, proti postupu Okresného súdu Žilina v konaní vedenom pod sp. zn. 13 C 486/1992 po právoplatnosti nálezu Ústavného súdu Slovenskej republiky č. k. III. ÚS 319/2011-35 zo 4. októbra 2011 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Okresného súdu Žilina v konaní vedenom pod sp. zn. 13 C 486/1992 po právoplatnosti nálezu Ústavného súdu Slovenskej republiky č. k. III. ÚS 319/2011-35 zo 4. októbra 2011 **bo li p o r u š e n é** základné právo sťažovateľky na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 38 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd a právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Sťažovateľke **p r i z n á v a** finančné zadostučinenie v sume **12 000 eur**, ktoré jej **j e** Okresný súd Žilina **p o v i n n ý** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
3. Okresný súd Žilina **j e p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľke trovy konania v sume **442,38 eur** a zaplatiť ich právnomu zástupcovi sťažovateľky do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľky a skutkový stav veci

1. Ústavný súd uznesením č. k. I. ÚS 288/2023 z 18. mája 2023 prijal na ďalšie konanie v celom rozsahu ústavnú sťažnosť sťažovateľky, doručенú elektronickou formou 31. marca 2023, ktorou

sa domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 38 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“), ako aj svojho práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Žilina (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 13 C 486/1992 (ďalej len „napadnuté konanie“). Súčasne navrhuje, aby jej ústavný súd priznal primerané finančné zadosťučinenie v sume 20 000 eur a náhradu trov konania pred ústavným súdom.

2. Z obsahu ústavnej sťažnosti vyplýva, že predmetom napadnutého konania je vydanie nehnuteľnosti v zmysle uplatneného reštitučného návrhu, okresný súd v prejednávanej veci právoplatne rozhodol až takmer po 30 rokoch, a to rozsudkom č. k. 13 C 486/1992 z 15. januára 2019 (ďalej len „rozsudok okresného súdu“), ktorým v spojení s opravnými uzneseniami z 21. januára 2020 a 28. januára 2020 priznal žalovaným, na strane ktorých vystupuje aj sťažovateľka, nárok aj na náhradu trov konania v rozsahu 100 %. Rozhodnutie okresného súdu rozsudkom č. k. 8 Co 33/2020 z 26. februára 2021 potvrdil Krajský súd v Žiline (ďalej len „krajský súd“) a žalovaným priznal nárok na náhradu trov odvolacieho konania. Sťažovateľka rozporuje napadnuté konanie ako celok, namieta niekoľkoročné obdobia nečinnosti okresného súdu medzi jednotlivými súdnymi pojednávaniami, napríklad od 16. mája 1993 do 20. mája 1996, od 29. mája 1996 do 12. júna 1997, pričom ďalšie pojednávanie sa po odvolaní z 22. septembra 1998 uskutočnilo až 14. júna 2005, následne okresný súd právnu vec sťažovateľky pojednával až 2. júla 2009, potom od 2. februára 2010 do 11. marca 2014, keď sa najbližšie pojednávanie konalo až 14. decembra 2017 (pojednávanie z 8. novembra 2016 bolo odročené bez prejednanja veci, pozn.), ďalšie pojednávanie sa realizovalo 11. decembra 2018 a posledné 30. novembra 2021. Osobitne namieta aj nečinnosť okresného súdu pri rozhodovaní o výške náhrady trov konania. Predseda okresného súdu podaním z 3. mája 2022 sťažovateľku na základe jej sťažnosti informoval, že rozhodnutiu o náhrade trov konania bráni absencia rozhodnutia o odvolaní žalobcov z 12. októbra 2015 proti uzneseniu okresného súdu o priznaní odmeny znaleckému ústavu. Sťažnosťou dopytovala krajský súd, ktorý jej oznámil, že okresný súd mu predmetné odvolanie predložil na rozhodnutie až 15. júna 2022 a vo veci rozhodol uznesením krajského súdu č. k. 8 Co 97/2022 z 29. júla 2022. Okresný súd zostal ďalej nečinný a až v dôsledku zásahu Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky (na základe podania sťažovateľky z 28. januára 2023, pozn.) uznesením č. k. 13 C 486/1992-1923 z 10. februára 2023 rozhodol o výške náhrady trov konania. Proti uzneseniu okresného súdu podala sťažovateľka sťažnosť, o ktorej nebolo ku dňu podania ústavnej sťažnosti rozhodnuté.

II.

Argumentácia sťažovateľky

3. V korelácii viac ako tridsať rokov trvajúceho sporu s pretrvávajúcimi prietahmi sťažovateľka odôvodňuje aj zásah do jej základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy.

III.

Vyjadrenie okresného súdu a replika sťažovateľky

III.1. Vyjadrenie okresného súdu:

4. Podpredsedníčka okresného súdu s odkazom na skoršie rozhodnutia ústavného súdu o preskúmaní napadnutého konania (sp. zn. III. ÚS 319/2011, IV. ÚS 432/2012, III. ÚS 690/2014, I. ÚS 386/2015) poukázala na právnu a skutkovú náročnosť prejednávanej veci, obdobia nečinnosti a nesústreďeného postupu okresného súdu, opakovanú zmenu zákonného sudcu, ako aj správanie účastníkov konania, ktorí k vzniku prietáhov neprispeli. Keďže rozsudok okresného súdu nadobudol v spojení s rozsudkom krajského súdu 28. mája 2021 právoplatnosť a okresný súd rozhoduje len o náhrade trov konania, reflektujúc nález ústavného súdu týkajúci sa práv sťažovateľky (sp. zn. III. ÚS 319/2011), požiadala, aby ústavnej sťažnosti nebolo vyhovené alebo len vyslovené porušenie namietaných práv bez priznania primeraného finančného zadost'učinenia.

III.2. Replika sťažovateľky:

5. Sťažovateľka rozporovala tvrdenia okresného súdu o opatreniach prijatých na zamedzenie vzniku zbytočných prietáhov v napadnutom konaní, keďže aj po opakovaných nálezoch ústavného súdu a príkazoch konať dochádzalo k vzniku prietáhov, ktoré pretrvávajú aj pri rozhodovaní o náhrade trov napadnutého konania, a preto zotrvala na požiadavkách prednesených už v ústavnej sťažnosti.

6. Ústavný súd upustil od ústneho pojednávania, keďže na základe podaní účastníkov konania a predloženého súdneho spisu je zrejmé, že od ústneho pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci [§ 58 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“)].

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

7. V nadväznosti na uznesenie o prijatí ústavnej sťažnosti ústavný súd pripomína, že existenciu zbytočných prietáhov v napadnutom konaní bude posudzovať len v období od 8. novembra 2011, t. j. po právoplatnosti nálezú ústavného súdu č. k. III. ÚS 319/2011-35 zo 4. októbra 2011, v ktorom posudzoval postup okresného súdu vo vzťahu k namietaným právam sťažovateľky.

IV.1. K namietanému porušeniu práv podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, čl. 38 ods. 2 listiny a čl. 6 ods. 1 dohovoru:

8. Keďže čl. 6 ods. 1 dohovoru obsahuje nielen právo na spravodlivé súdne konanie, ale aj jeho parciálne súčasti, *exempli causa* právo na verejné prerokovanie vecí či prejednanie záležitosti v primeranej lehote, ústavný súd pristúpil k ústavnoprávnenému prieskumu v kontexte sťažnostného návrhu, t. j. posudzoval len porušenie práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote.

9. Účelom základného práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 38 ods. 2 listiny (to platí, aj pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru – m. m. I. ÚS 304/2021, I. ÚS 444/2021, pozn.) je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním vecí na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia

neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom znamenajúcim nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím (m. m. II. ÚS 118/2019, I. ÚS 250/2020).

10. Pri posudzovaní otázky, či v okolnostiach konkrétneho súdneho konania došlo k zbytočným prieťahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavný súd v súlade s doterajšou judikatúrou (m. m. III. ÚS 241/2017, I. ÚS 17/2022, rozsudky Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Frydlender v. Francúzsko z 27. 6. 2000, sťažnosť č. 30979/96 a vo veci Záborský a Šmáriková v. Slovensko zo 16. 12. 2003, sťažnosť č. 58172/00) zohľadňuje (1) právnu a faktickú zložitosť veci, o ktorej všeobecný súd rozhoduje, (2) správanie účastníka súdneho konania a (3) postup samotného súdu, a prihliada sa pritom aj na význam konania pre sťažovateľa.

11. V posudzovanom prípade sťažovateľky ústavný súd nepostupoval *stricto facto* podľa uvedených kritérií, a to vzhľadom na extrémnu dĺžku napadnutého konania, ktoré len po právoplatnosti predchádzajúceho nálezu ústavného súdu (bod 7 tohto nálezu, pozn.) trvá takmer 12 rokov a ako celok nie je právoplatne skončené ani po viac ako 30 rokoch. Ústavný súd síce naďalej zotráva na už skôr vyslovenej právnej a faktickej zložitosti napadnutého konania (bod 4 tohto nálezu, pozn.), znásobenej aj potrebou vykonania kontrolných znaleckých posudkov, ako aj reakciou na univerzálnu sukcesiu v dôsledku úmrtia niektorých pôvodných účastníkov konania, na strane druhej pripomína, že ani právne či skutkovo náročnejší spor nesmie trvať v právnom štáte takúto dlhú dobu, pretože dôveryhodnosť justície tak trpí zásadným spôsobom. Takéto extrémne dlhé konanie zo strany všeobecného súdu *prima facie* odôvodňuje vyslovenie porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote subjektu takéhoto konania (m. m. I. ÚS 7/2022, II. ÚS 196/2023). V správaní sťažovateľky neboli zistené skutočnosti, ktoré by negatívne vplývali na celkovú dĺžku napadnutého konania.

12. Bez potreby podrobných analýz ústavný súd konštatuje, že i napriek tomu, že v predmetnej veci boli vydané celkom až štyri nálezy ústavného súdu a okresný súd mal prikázané vo veci konať bez zbytočných prieťahov, vykonával jednotlivé úkony nesústredene a so značným časovým odstupom. *Exempli causa*, okresný súd (1) síce od 14. novembra 2011 do 30. mája 2013 realizoval znalecké dokazovanie, avšak po vydaní uznesenia o ustanovení druhého znalca z 26. marca 2012 (prvý znalec ustanovený uznesením č. k. 13 C 486/1992-831 zo 14. novembra 2011 bol uznesením z 31. januára 2012 vylúčený, pozn.) tento predložil znalecký posudok až 29. mája 2013, a to po opakovaných urgenciách a pod hrozbou uloženia poriadkovej pokuty, pričom v dôsledku odlišných záverov predložených znaleckých posudkov okresný súd nariadil kontrolné znalecké dokazovania (uznesenia č. k. 13 C 486/1992-1031 z 11. septembra 2014 a č. k. 13 C 486/1992-1130 zo 16. septembra 2015, pozn.), (2) od nálezu ústavného súdu č. k. IV. ÚS 432/2012 zo 14. februára 2013 pojednávanie uskutočnil až 11. marca 2014, keďže pojednávanie nariadené 14. augusta 2013 na 17. október 2013 bolo z dôvodu úmrtia odporcu v 8. rade zrušené, pritom uznesenie o dedičstve nadobudlo právoplatnosť ešte 14. januára 2013, (3) po odročení pojednávania konaného 8. novembra 2016 z dôvodu potreby rozhodnutia o vstupe do konania právneho nástupcu po žalovanej v druhom rade a vydaní predmetného uznesenia č. k. 13 C 486/1992-1292 zo 14. novembra 2016 až 20. marca 2017 nariadil nový termín pojednávania na 4. máj 2017, po jeho uskutočnení okresný súd pojednával 14. decembra 2017 a následne až 11. decembra 2018, pretože termín nariadený na 28. august 2018 bol z dôvodu na strane súdu zrušený (podľa spisu

pre nepriaznivý zdravotný stav aj sťažovateľka požiadala o odročenie pojednávania, pozn.) a pojednávanie nariadené na 9. október 2018 bolo zrušené z dôvodu absencie vykázaní doručenia predvolania na pojednávanie v prípade žalovaných v 8. rade, (5) po predložení odvolania proti rozsudku okresného súdu na rozhodnutie krajskému súdu 14. novembra 2019 tento 14. januára 2020 vrátil okresnému súdu súdny spis ako predčasne predložený, a to nielen z dôvodu nesprávneho označenia strán sporu, ale aj absencie doručenia rozsudku okresného súdu žalovanej v 4. rade či nedoručenia vyjadrenia sťažovateľky k podanému odvolaniu ostatným žalovaným, (6) odvolanie žalobcov doručené 12. októbra 2015 predložil na rozhodnutie krajskému súdu až 15. júna 2022 (bod 2 tohto nálezu, pozn.). Z obsahu súdneho spisu navyše vyplýva, že okresný súd ku dňu jeho predloženia ústavnému súdu nerozhodol o sťažovateľkinej sťažnosti proti uzneseniu o výške náhrady trov konania a v mesiacoch máj a jún 2023 vykonával úkony spojené so zabezpečením vyjadrenia subjektov konania k podanej sťažnosti.

13. V kontexte uvedeného ústavný súd pripomína, že zbytočné prietahy v konaní môžu byť zapríčinené nielen samotnou nečinnosťou všeobecného súdu, ale aj jeho neefektívnym a nesústredeným postupom, t. j. takým konaním, ktoré nevedie efektívne k odstráneniu právnej neistoty strán sporu (m. m. II. ÚS 32/03, IV. ÚS 267/04, IV. ÚS 182/08).

14. V konklúzii predneseného ústavný súd uzatvára, že napadnuté konanie vykazuje zbytočné prietahy, ktorými došlo k porušeniu namietaných práv sťažovateľky podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, čl. 38 ods. 2 listiny a čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku tohto nálezu).

IV.2. K namietanému porušeniu práv podľa čl. 46 ods. 1 ústavy:

15. Sťažovateľka sa v príčinnej súvislosti s existenciou zbytočných prietahov v napadnutom konaní súčasne domáha vyslovenia porušenia svojho práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy. K vysloveniu porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy môže dôjsť aj v prípade, ak namietané zbytočné prietahy (spôsobené neodôvodnenou nečinnosťou alebo neefektívnou a nesústredenou činnosťou), ako aj celková doterajšia dĺžka preskúmaného súdneho konania signalizujú, že v postupe súdu došlo k pochybeniam takej intenzity, že s ohľadom aj na ďalšie konkrétne okolnosti posudzovanej veci (najmä predmetu konania, teda toho, čo je pre sťažovateľa v stávke) možno uvažovať o odmietnutí spravodlivosti (pozri m. m. IV. ÚS 242/07 – *a contrario*).

16. Reflektujúc celkovú dĺžku trvania napadnutého konania, ako aj už prednesené skutočnosti, ústavný súd dospel k záveru, že v napadnutom konaní bolo porušené aj základné právo sťažovateľky na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy (bod 1 výroku tohto nálezu).

V.

Priznanie primeraného finančného zadosťučinenia

17. Sťažovateľka sa domáha, aby jej ústavný súd priznal primerané finančné zadosťučinenie v sume 20 000 eur. Vzhľadom na konštatovaný neefektívny postup okresného súdu, berúc do úvahy všetky okolnosti prípadu, ako aj finančné zadosťučinenie priznané sťažovateľke skorším nálezom v sume 5 000 eur (bod 7 tohto nálezu, pozn.), majú na pamäti, že cieľom priznania primeraného finančného zadosťučinenia je zmiernenie ujmy pociťovanej z porušenia základných práv alebo slobôd zaručených ústavou, resp. záväznou medzinárodnou zmluvou, nie získanie iného majetkového prospechu, ústavný súd podľa čl. 127 ods. 3 ústavy priznal sťažovateľke primerané

finančné zadosťučinenie v sume 12 000 eur a vo zvyšnej časti návrhu nevyhovel (body 2 a 4 výroku tohto nálezu).

VI.

Trovy konania

18. Sťažovateľka, resp. jej právny zástupca si požadovanú náhradu trov konania vyčíslili nesprávne. Ústavný súd preto vychádzal z obsahu sťažnostného spisu (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 251 a nasl. Civilného sporového poriadku) a sťažovateľke podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde priznal náhradu trov právneho zastúpenia (bod 3 výroku tohto nálezu) za 2 úkony právnej služby vykonané v roku 2023 (prevzatie, príprava zastúpenia a podanie ústavnej sťažnosti) v sume dvakrát po 208,67 eur a režijný paušál v sume dvakrát po 12,52 eur, t. j. spolu 442,38 eur (§ 1 ods. 3, § 11 ods. 3 a § 16 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov). Repliku sťažovateľky ústavný súd nevyhodnotil ako podanie relevantné pre jeho rozhodnutie a preto zaň sťažovateľke náhradu trov nepriznal (bod 4 výroku tohto nálezu). Zároveň dáva do pozornosti, že § 73 zákona o ústavnom súde svojou štruktúrou (vzťah ods. 1 a 3) právo na náhradu trov konania pred ústavným súdom nestavia do nárokovateľnej polohy (III. ÚS 209/2020, I. ÚS 238/2021).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Bratislave (detašované pracovisko) 15. augusta 2023

Jana Baricová
predsedníčka senátu